

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ

Είμαστε αχώριστοι σύντροφοι, αγαπημένοι. Κ' οι δυό, παιδιά της 'Αθήνας, με τὰ ἴδια σκεδὸν ἰδανικά καὶ με τὴν ἴδια λαχτάρα νὰ γερύσουμε μὴν ὡς τὰ ἀρχήτερα πύω. Λίγο μᾶς ἐννοιαζε ποιὸ θάνατο τὸ τέρας τοῦ πολέμου καὶ περισσότερο λογαριάζαμε τὸ γράμμα ποὺ θάρχότανε ἀπὸ πέρα, παρὰ τὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν τοῦ Στρατηγείου ποὺ θὰ μιλοῦσε γιὰ νικηφόρα προέλαση καὶ τὰ τέτοια.

Στὸ ἴδιο ἀμπρὶ κοιμώμαστε, στὴν ἴδια καρβάνια τρώγαμε, καὶ με τὸ ἴδιο κομμάτι σαποῦνι πλέναμε τὰ ρούχα μας. Γιὰ νὰποφασίσει καὶ ὁ ἕνας, ἔπρεπε νὰ τὸ ἐγκρίνει πρῶτα ὁ ἄλλος. Μὰ γιὰ ν' ἀποφασιστεῖ, ἔπρεπε νὰ γίνῃ συμβούλιο πρὶν, ποῦ, γιὰ νὰ λέω τὴν ἀλήθεια, πολλὰς φορὲς ἔμενε στὴ μέση. Καὶ τὸ συμβούλιο γιὰ τιποτένια πράγματα. Σὲ ποιά λούνα θὰ πλέναμε τὰ ρούχα μας, τίνος εἶτανε ἡ σειρὰ νὰ κουβαλήσῃ ξύλα γιὰ νὰ ζεσταθῇ τὸ νερὸ τῆς πλύσης, ποῖος θάπλενε τὴν καρβάνια τὸ μεσημέρι. Κ' ἐνῶ μπορούσε ἄλλους νὰ τοὺς χωρίσει ἕνα τέτοιο μικρὸ ζητημάκι, ἐμᾶς περισσότερο μᾶς ἔκρινε, γιὰτὶ μᾶς ἔδινε ἔτσι ἀφορμὴ νὰ γραδάσουμε τὸ θαμνὸ τῆς τεμπελιάς μας, — καὶ νὰ γελᾶμε ὑστερα ὥρες!

Πολλὰς φορὲς ζήτησα νὰ ἐπιβληθῶ στὸν ἄμοιρο φίλο μου. Περισσότερο φωνακλὰς ἀπὸ 'κείνον, δομῆτικώτερος πολὺ, καὶ με δυὸ σαρδέλλες στὸ μαντίκι, ἀπὸ ἔβλεπα τὰ ὀκνοῦσα ἰδρυγὰ στὴν ἱεραρχία καὶ φρόναζα — φρόναζα χίλια τόσα, ποὺ δὲν εἶχανε τὴ θέση τους ἐκεῖ. Αὐτὸς ἄλλοι, ἄκρινε νὰ κατασταλάξῃ ὁ θυμὸς μου, μ' ὑστερα, — ὁ διάολος! — μοῦδινε τὴν μπηχτὴ με τὸ γελαστὸ καὶ χαρούμενο πάντα ὄψος του.

— Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ὑπερρεσιακό, κῆρ - λοχία! Εἶναι ἡ σειρὰ σου νὰ πλύνῃς τὴν καρβάνια. Θὰ τὴν πλύνῃς; "Αν ὄχι, δὲν ἔχει τοῦτ' τὸ βοᾶδι.

Καὶ σόπιανε με τέτοια φοβέρα, ἂν δὲν τὸν ἔπαινε κι αὐτόντε ὁ κατήφορος νὰ μοῦ πῇ πῶς δὲν εἶναι ὁδοδινάντισα μου ἀλλὰ Γραφείας τοῦ 'Επιτελείου καὶ σὺ τέλος - τέλος πυροτεχνίτης, με μισὸ γαλόνι.

"Εἶσι ὁ κύρ - ὑποδεκανέας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ὁ κύρ - λοχίας ἀπ' τὴν ἄλλη, βολεύανε τὴ σκιάδα ζωὴ τους στὰ Μακεδονίτικα βοάκια. Ἀπὸ κανόνι δὲν εἶχαμε ἰδέα. Μόνον ποὺ μάθαμε πῶς τὰ νῆα ὁρειβατικά, τὰ δικά μας, εἶτανε τῶν 6 καὶ 5 καὶ ὄχι τοῦ Σινδίντερο - Λαγκλῆ, καθὼς εἶπαμε κάποτε. Καλαμαράδες κ' οἱ δυὸ, μελανωμένοι πάντα, καὶ πολλὰς φορὲς, ἀπὸ καπνὶα τοῦ πολέμου, μελάνι σὺ ποτόσωπο. Οἱ ἀξιωματικοὶ σὺ 'Επιτελεῖο ζαίρανε τὴ κουμάσια εἰμάστε, μὰ ἐπειδὴ, διὰν εἶχαμε κέφι, τραγουδοῦσαμε καὶ με καλοῦσιτικη κάπως φωνή, καὶ ἔβλεπε νὰ δηγιῖαστε δημοφῶ, μᾶς κρατοῖσανε κοντὰ τους σὺ 'Επιτελεῖο καὶ μᾶς τὰ συγροοῖσανε δλα, διὰν τὰ καταφέρναμε νὰ διώξουμε νὰ ἔγραφα γληγορότερα καὶ νὰ κολλήσῃ ὁ Παναγιώτης, ὁ σύντροφός μου, τοὺς φακέλλους. "Υστερα κ' ἐκείνη ἡ σερεντά τοῦ Τοξέλλι, τοὺς ἔκοβε σὰ μεταξοτριχα καὶ πολλὰς φορὲς, ἐξ ἀκτίας τῆς, παίρναμε

καὶ κανένα κομμάτι ψητὸ ἀπ' τὸ πλούσιο τραπέζι τῶν καπειάνων!

— "Ατιμὴ τύχη, μουρμούριζε ὁ Παναγιώτης μασώντας τὸ κόκκαλο ἔξω ἀπὸ τὴ σπητὴ τοῦ Διοικητῆ, σὰ διωγμένο σκυλλί.

Καὶ βλαστημοῦσε τὴν τύχη του ποὺ τᾶφερε σιραβὰ καὶ τὸν ἀπόρριψαν ἀπ' τὸν Οὐλαμὸ αἱ δὲν ἔγινε κι αὐτὸς ἀξιωματικός.

— "Οχι, βρε ἀδερφέ, γιὰ τὰ γαλόνια, μοῦ ἀπαντοῦσε σὰν τὸν πείραζα. Ποῖος τὰ λογαριάζει καὶ ποῖος τὰ ὀρέγεται! Σακαράκας ἐγώ; Ποιῶ! Μὰ, νά, γιὰ μιὰ ἐκστρατεία, γιὰ ἕνα πόλεμο! Νὰ μὴ εἶσαι σκιάδος. Νὰ καλοπερνᾷς, νὰ καλοτρῶς καὶ νὰ χαρτῆλικώνεσαι με τὰ δλα σου. Νὰ διατάξεις: «Λοχία Ἐνδθυμίου, πῆγαινε δῶ, τρέχα κεῖ. Ἀντώνη, καθάισσε τίς μπότες μου. "Ο δεξιὸς οὐλαμὸς ἀνὰ τρεῖς θεωρητικῶς». "Οχι, σὰν καὶ μένα. Κτήνος σὲ δλα μου ἔδω πάνω. Καὶ σὺ φινάλε νὰ σοῦ πλαῖνω καὶ τὴν καρβάνια σου!

Καὶ τέλειωνε σκεδὸν μ' αὐτὴ τὴν ἐπωδὸ, χαυογελώντας πάντα, γιὰτὶ, ὅπως εἶπα, στὴν ψυχὴ τοῦ συντόφρου μου δὲ χωροῦσε κακία καὶ θυμὸς μεγαλύτερος.

"Ωστόσο, ἐπειδὴ ὁ Διοικητῆς δὲν ἤθελε νὰ ἔαπλωθῇ τὸ μόλυσμα τῆς ἀνασχίας σὺ 'Επιτελεῖο, μᾶς δοῖσε νῆο μέρος γιὰ κατάλυμα, πέρα στὴ ρεματιά, κοντὰ σὰ Μανειοεῖα.

— "Εἶσι θὰ δουλέψουνε λίγο, εἶπε. Κ' ἔδωκε διαταγὴ νὰ μὴ μᾶς δοθῇσῃ κανεὶς σὺ σκάφιμο.

Τὸ ζήτημα θυῶς λύθηκε ἐνολώωτερα. Τὸ μέρος ποὺ μᾶς ἔδωκε γι' αὐποὶ εἶτανε τόσο σκληρὸ, ποὺ μήτ' ἐπονονέλλο δὲν τᾶναιγε. Σκῶναμε λίγο, καυὰ τοιςσποῖα ἐκπαιστιά, κ' ὑστερα στήσαμε ὁδοσποῖτες. Τὸ ἀπὸπᾶ ἔκρινε ἀντίσκηνο κι ἀντὶ γιὰ στέγη εἶχε τὸ λιτὸ τεγνισμένο πανί.

Τὸ νῆο αὐποὶ — ἀντίσκηνο δὲν εἶτανε καὶ τόσο ἀσκηνο. Πλενιμένο με στέση καὶ με γαῖο καὶ μ' ἕνα τεγνιστὸ πεζουλάκι καὶ κιόσκι μπροστά, ἔμοιαζε σὺ ἄνετλι τῆς ἀπότους καὶ θαυεῖας ρεματιῶς, σὰ μιὰ λογασιποῖα νᾶνναιτεῖε τὰ γύρω. Οἱ δέντροι δίπλα του δὲν ἀρῆνανε τὸν ἥλιο τοῖς νὰ στανε καὶ πλέκινε μόνοι τους, με τὰ πικνὰ τους φυλλώματα ἡπικίλλες καὶ θερόντες θανυήσεις.

"Εκεῖ μέσα, λησμονημένοι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους καὶ μακριὰ ἀπ' τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἔλεγε ὁ σύντροφος, περνούσαμε τίς καλύτερες ὥρες μας. Τὸ μεσημέρια εἶτανε ὑπέρροχα ἐκεῖ κάτω. Δροσοῦλα κ' εὐωδιὰ ἀπὸ τὰ δέντρα. Πολλὰς φορὲς ἔπρεπε νὰ βάλλῃ τὸ Πυροβολικὸ γιὰ νὰ σηκωθοῦμε ἀπ' τὸ μεσημεριώτικο ὕπνο. Μὰ, τὰ βοάδια; Τί σπύκη, Θεέ μου, καὶ τί ἐρημιά! Σκοιᾶδι, πῶσα, δλοῦτῃ, καὶ τὰ δέντρα πικνὰ, μαῦρα, κατὰμυρα, νὰ ρήγγουνε ἡσκίους θανάσιμους καὶ νὰ βοογᾶνε, νὰ βοοῖζονε οἱ κέδοι, καὶ νὰ βογγᾶνε τὰ ἐλάτια κ' οἱ βαλανιδιές. "Ο ἄνθρωπος, ποὺ δίνει σ' ὅλα ζωὴ, φαίνεται νὰ μὴ διάδῃ καὶ ποτὶ ἀπὸ κεῖθε.

Μαζεύναμε νωοὶς στὴ φωλιά μας. Καὶ πότε δίνουμε δεγγέτες στοὺς τηλεφωνητῆς τοῦ 'Επιτελείου νὰ νὰ πεοῖσμε τὴν ὥρα μας με σιντροφιὰ, καὶ πῶτε μόνοι, ἔσημοι, ἐξόιστοι, τὸ ρήγγαμε ἀπ' τὸ δέλι σὺν ὕπνο, με τὸ περιστροφὸ ἐγὼ κάτω ἀπὸ τὸ γυλι καὶ με τὸ γκρᾶ δίπλα του ὁ σύντροφός μου!

— Ζωή 'ναι αυτή, ζωούλα μου! Παραπονιότανε ὁ Παναγιώτης, ὁ ἄμοιρος, ἀπ' τὶς πρώτες ἀκόμα θραδιὲς τῆς ἐξορίας!

Μ' ἂν δὲν εἶτανε τότε Ζωή, πῶς μπορούσε νὰ ὀνομαστεῖ τὸ μαρτύριο ποὺ μᾶς θρῆκε στὰ μισὰ τοῦ 'Ιουλίου! Εἴχαμε τρεῖς θραδιὲς νὰ κλείσουμε μάτι! Καὶ δὲν εἶτανε τόσο τὸ κουνούπι ποὺ μᾶς ἐνοχλοῦσε, γιατί θραιοκόμαστε ψηλότερα ἀπ' τὰ δουρακάρια τοῦ κάμπου, καί, δόξα τῷ Θεῷ, εἴχαμε οἰκονομήσει ἀπ' τοὺς Ἑγγλέζους μιὰ παλιὰ κουνουπιέρα ποὺ μᾶς φύλαγε κάπως. Οἱ νύχτες τῆς ἀγρύπνιας εἴχανε ἄλλη ἀφορμή! Λὲς καὶ θραιοκόμαστε στὰ κατὰβαθα τοῦ Ἄδου, κάθε θράδι φωνῆς σιρίγγικες καὶ θρόντοι θνῆται μᾶς ξυπνοῦσαν. Γιὰ τὶς φωνὲς μάθαμε πὼς οὐρλιάσαν κουνάβια, μὰ γιὰ τοὺς θρόντους, καλύτερα νὰ μὴν τὸ μαθαίναμε ποτέ. Ὁ μάγερας ὁ Γκίκας μοῦ εἶπε πὼς μέσ στὴ ρεματιά περνοῦσαν ἀγριογούρουνα καὶ πὼς ἀνεβαίνανε ὡς τὸ μαγεριὸ του. Εἶδε σκαρπύματα μὲ τὸ ρύγχος, καὶ πατηοῖες, θαρειὰ πέλματα γύρω.

— Θεέ καὶ Κύριε τοῦ Παντός, ψάθουσε ὁ ἄμοιρος σύντροφός μου, διὰ τοῦ ἴδου. Νάτα λοιπόν, κύριοι! Δὲ μᾶς φτάνανε τὴ μέρα οἱ Βούλγαροι, δὲ μᾶς φτάνανε τ' ἀεροπλάνα καὶ οἱ διαταγὲς τοῦ Διοικητῆ, ἔχουμε τώρα καὶ γουρούνια τὴ νύχτα. Δὲ θαρρῶς διάλυση, λέω!

Παρακάλεσε τὸν Ὑπασπιστὴ ποὺ ἴαχε κάπως καλὰ μαζί του, νὰ μᾶς ἀλλάξει κατάλυμα. Ἐκεῖνος ἀλύγιστος. Κι διὰ ἔμαθε μάλιστα τὴν αἰτία, τὸν πῆρε σὺ μεζέ, καὶ ὁ σύντροφός μου ἤρθε νὰ μὲ θρεῖ σὰ θρεμένη γάτα.

— Φασκέλω' τα! Εἶναι μοιραῖο, φαίνεται, ν' ἀφῆσουμε τὰ κορμιά μας ἐδῶ πάνω!

Ἔτσι, θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας, μαζεύομαστε τώρα κωρίτερα στὴ φωλιά μας. Πρὶν κοιμηθῶμε θυμῶς κοιτάξαμε τὰ ὄπλα μας, καὶ ὁ Παναγιώτης καθάριζε καλὰ τὸ γκρά του, ποῦχε ἀρχίσει νὰ σκουριδιάζει!

Κάποιο θράδι ζοφερό καὶ σκοτεινιασμένο, μὲ ξύπνησε πάνω σὶ δνείρο ποῦδωπα.

— Τί θές, Χριστιανέ μου; τοῦ φώναξα ἀγριεμένος.

— Ἄκου! μ' ἀπάντησε. Καὶ μὲ τὰ μάτια γουρλομένα ἀπ' τὸν τρόμο καὶ μὲ μιὰν ἐκφραση ἀγριεμένη σὺ πρόσωπο, ἔγειρε κοντά μου ὁ φτωχὸς Παναγιώτης.

— Τί νὰκούσω; τί τρέχει; τὸν ξαναρώτησα.

— Ἀγριογούρουνο! Σώπα. Δὲν ἀκούς; Καὶ κατεπάνω στὴ σκηνή μας μάλιστα...

Τότε κατὰλαβα τί ἔτρεχε καὶ τότε ξύπνησα στὰ καλά μου. Οἱ κέδροι πίσω ἀνασκαλίζονταν καὶ ἔνα θαρρῖστο δῆμα θρονοῦσε κοντά μας. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶτανε ἀστεῖο! Σκεδὸν γυμνοί, δὲν τολμοῦσαμε νὰ θγοῦμε ὅζω, νὰ πηδήσουμε σὲ κανένα διπλανὸ δέντρο, νὰ σωθοῦμε. Τ' ἀγριογούρουνο ἐρχόταν κατεπάνω μας.

— Γέμισε, μωρὲ σκυλί, τοῦ φώναξα. Καὶ πῆρα τὸ περιστροφὸ κάτω ἀπ' τὸ γυλὶ, ἐνῶ γέμιζε τὸ γκρά ὁ Παναγιώτης, μὲ τρεμάμενα χέρια καὶ στὰ σκοτεινά.

— Μὴ ρήξεις, προτοῦ σοῦ πῶ, τὸν συμβούλεψα. Πρέπει νὰ τὸ θρεῖς στὰ ψαχνά, γιατί ἀλλιώτικα εἰμαστε χαμένοι. Θέλει μολόδι δαγκωτό. Κουράγιο!

— Καλά, καλά! Μὴ φωνάζεις! Μ' ἀπαντοῦσε μὲ σθεσμένη φωνή ὁ σύντροφός.

Τὸ πρᾶγμα θυμῶς σοδάρωσε. Σὲ μιὰ κίνησή του τ' ἀγριογούρουνο ἔβγαλε τὸν πιονὸ πάσαλο καὶ τ' ἀντίσκηνο μᾶς σκέπασε σὰν κλεισμένη ὀμπρέλλα. Καὶ σὲ λίγο τ' ἀκούσαμε μπροστὰ σὺ μικρὸ πεζουλάκι.

— Φωτιά, Παναγιώτη, τοῦ φώναξα.

Καὶ στὴ σιγαλιά τῆς νύχτας ἀκουστήκανε δυὸ πυροβολισμοί. Ὁ ἕνας ξερός καὶ σὰν κοῦφιος, καὶ ὁ ἄλλος τοῦ γκρά γεμάτος καὶ δυνατός. Ἐνας γδοῦπος θαρρὺς ἀκούστηκε. Τ' ἀγριογούρουνο, φαίνεται, χτυπημένο στὰ καλά, κυλίστηκε κάτω στὴ ρεματιά, παρσάεροντας μὲ τὸ θαρρὺ του σῶμα ξερόκλαδα καὶ χαλίκια καὶ πέτρες.

— Τὸ θρῆκα στὴν καρδιά, μουρμούρισε ὁ Παναγιώτης.

— Τὰ συγχαρητήριά μου, ὑποδεκανέα, τοῦπα. Εἶσαι ἄριστος σκοπευτής.

— Δὲ θαριέσαι! Κουτουράδα θάρεσα, μὰ πέτυχε, μ' ἀπάντησε γελαστός ὁ φίλος.

Κοιμηθήκαμε, τέλος, ἡσυχά. Ἄν δὲν εἴχαμε σκοτώσει ὡς τότε Βούλγαρο, εἴχαμε ἐξολοθρεῖν τὸν πιὸ ἐπικίνδυνο καὶ προσωπικὸ μας ἐχθρό. Σὰν ξημέρωσε θυμῶς — ποὺ νὰ μὴν ξημέρωνε ποτέ! — ποιά εἶτανε ἡ νέα τρομάρα καὶ ποιά ἡ ἐκπληξή μας! Τὸ μολάρι τοῦ Μαγειρείου, ποὺ κουνάλοῦσε τὰ τρόφιμα ἀπ' τὸν Ἐφοδιασμό, κοιτότανε κάτω σὺ ῥεμα μὲ τὰ πόδια σηκωμένα σὺν ὀδρανὸ καὶ μ' ἀφροὺς καὶ πηγμένο αἷμα στὰ χεῖλια!

— Μωρὲ σκυλί, μωρὲ Παναγιώτη! Μωρὲ, ἀγριογούρουνο εἶτανε τὸ χτεσθραδινὸ ἢ τὸ μολάρι τοῦ Γκίκα! Μωρὲ, τί θὰ γίνουμε τώρα; Τί σοῦρθε νὰ τοῦ ρήξεις, σκυλε! Γιατί δὲν περιμένετε νὰ δοῦμε πρῶτα;

Στὰ ξεφωνητὰ καὶ στὰ μοιρολόγια μου ἐκεῖνα, μ' ἀπάντησε, ὅπως πάντα, μὲ γέλια. Εἶχε λυθεῖ ἀπ' τὰ χάχανα, καὶ τὰ μάτια του κλαίγανε καὶ κρατοῦσε τὴν κοιλιὰ του.

— Τραγική, φίλε μου, ἡ θέση μας, πολὺ τραγική! Τί νὰ κάνουμε θυμῶς. Φτάνει, ποὺ δεδαιώθηκες πὼς δὲν εἴμαστε μεῖς γιὰ ἡρωισμούς! Γουρούνι σημαδεύαμε τὸ θράδι καὶ μολάρι θρῆκα τὸ πρῶτ!

Εὐτυχῶς ποὺ τὸ πῆρανε σὶ ἀστεῖο καὶ στὴ Μοῖρα. Ἀλλιώτικα θάγαμε Στρατοδικεῖο. Ἐπειδὴ θυμῶς γελοιοποιήθηκε τὸ Ἐπιτελεῖο μὲ τὸ κάζο μας, ὁ Διοικητὴς μᾶς διέγραψε ἀπὸ τὴ δύναμή του καὶ μᾶς ἔστειλε κάτω στὴν Πυροβολαρχία μ' ἕνα μῆνα «ἀσθηρὰ» στὴν πλάτη.

Κ' εἶσι θυμῶς δὲ χωρίσαμε. Μείναμε ὡς τὸ τέλος ἀχώριστοι σύντροφοι, ἀγαπημένοι. Μόνον ποὺ — γιὰ νὰ μὴν ξεγῆαμε τὰ παλιὰ μας! — ἱσακωνόμαστε κάποτε ὅσο νὰ θροῦμε τῆνος εἶτανε ἡ σειρά νὰ πλύνει τὴν καρσάνα τὸ μεσημέρι.

Ἄνω Κιωνία
Ἰούλιος 1908.

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ

τοὺς συντρομητὲς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ποὺ καθυστέρουν τὴ συντρομή τους, νὰ μᾶς τὴν ἐμβάσουν τὸ γληγορότερο, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε στὴ δυσάρεστη θέση νὰ πάψουμε νὰ τοὺς στέλλουμε τὸ φύλλο.

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & Σ'